

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 190/06-27

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 3. novembra 2006 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa a zo sudcov Juraja Horvátha a Štefana Ogurčáka prerokoval prijatú sťažnosť RNDr. D. K., Z., zastúpenej advokátkou JUDr. A. G., T., vo veci porušenia základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 10 Co 195/05-65 zo 7. decembra 2005 a takto

r o z h o d o l :

1. Krajský súd v Bratislave rozsudkom č. k. 10 Co 195/05-65 zo 7. decembra 2005 p o r u š i l základné právo RNDr. D. K., na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Rozsudok Krajského súdu v Bratislave č. k. 10 Co 195/05-65 zo 7. decembra 2005 z r u š u j e a v e c v r a c i a na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Bratislave je p o v i n n ý zaplatiť RNDr. D. K., trovy právneho zastúpenia v sume 6 129 Sk (slovom šesťtisícstodvadsaťdeväť slovenských korún) na účet jej právnej zástupkyne JUDr. A. G., T., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. I. ÚS 190/06-10 z 14. júna 2006 bola prijatá na ďalšie konanie sťažnosť RNDr. D. K., Z. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátkou JUDr. A. G., T., ktorou namietala porušenie základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 10 Co 195/05-65 zo 7. decembra 2005.

Podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd prerokoval túto vec na neverejnom zasadnutí, keďže tak ako sťažovateľka v podaní z 3. augusta 2006, aj krajský súd vo vyjadrení č. Spr. 3442/2006 zo 17. júla 2006 vyslovili súhlas s tým, aby sa upustilo od ústneho pojednávania. Ústavný súd preto pri svojom rozhodovaní vychádzal z obsahu sťažnosti, z písomných vyjadrení a listinných dôkazov.

Sťažovateľka požaduje vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy rozsudkom krajského súdu č. k. 10 Co 195/05-65 zo 7. decembra 2005 s tým, aby bol predmetný rozsudok zrušený a vec vrátená krajskému súdu na ďalšie konanie a aby ústavný súd uložil krajskému súdu nahradiť trovy jej právneho zastúpenia vo výške 6 128,50 Sk.

Z podanej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka požadovala od V., B. (ďalej len „žalovaná“), zaplataenie istiny 142 968,30 Sk z dôvodu poplatku z omeškania, pričom suma

vychádzala zo sadzby poplatku z omeškania vo výške 0,1 % denne z omeškania úhrady faktúr vyúčtovaných žalovanej sťažovateľkou za vydané lieky a zdravotnícke pomôcky pre poistencov žalovanej. Pri uplatnení nároku vychádzala sťažovateľka z ustanovenia § 38 ods. 4 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení V. a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o zdravotnom poistení“), podľa ktorého bol poplatok z omeškania vo výške 0,1 % za každý deň omeškania. Žalovaná namietala, že k omeškaniu s platbami faktúr došlo až po 1. júni 2003, keď už platilo novelizované ustanovenie § 38 ods. 4 zákona o zdravotnom poistení, podľa ktorého bol poplatok z omeškania už iba vo výške 0,01 % denne. Sťažovateľka s právnym názorom žalovanej nesúhlasila a poukázala na nález ústavného súdu zo 17. mája 2004, ktorý bol uverejnený v Zbierke zákonov Slovenskej republiky (ďalej len „Zbierka zákonov“) pod č. 396/2004 s tým, že uvedeným nálezom bol vyslovený nesúlad § 38 ods. 4 zákona o zdravotnom poistení v novelizovanom znení s čl. 20 ods. 1 druhou vetou v spojení s čl. 13 ods. 3 a 4 ústavy. Ústavný súd teda vyslovil nesúlad novelizovaného ustanovenia účinného od 1. júna 2003, ktorým sa výška poplatku z omeškania znížila z 0,1 % denne na 0,01 % denne. V dôsledku nálezu ústavného súdu stratilo novelizované ustanovenie § 38 ods. 4 zákona o zdravotnom poistení účinnosť dňom 15. júla 2004, keď bol nález uverejnený v Zbierke zákonov. To znamená, že už v čase podania žaloby sťažovateľkou 28. decembra 2004 nebolo toto ustanovenie účinné a v čase vynesenia rozsudkov všeobecných súdov nebolo už ani platné. Všeobecné súdy však napriek tomu vo svojich rozhodnutiach vychádzali z právnej normy, ktorá nebola v súlade s ústavou tak, ako to vyplýva z citovaného nálezu ústavného súdu, a zaujali stanovisko, podľa ktorého sťažovateľke za omeškanie žalovanej s platením faktúr po 1. júni 2003 až do 21. decembra 2004 priznali poplatok z omeškania iba 0,01 % denne.

Podľa názoru sťažovateľky rozsudkami všeobecných súdov došlo k porušeniu jej základného práva na súdnu ochranu tým, že všeobecné súdy rozhodli vo veci podľa takej právnej normy, o ktorej ústavný súd už rozhodol, že nie je v súlade s ústavou, pričom oboje rozsudky boli vydané v čase, keď už aplikovaná právna norma stratila tak účinnosť, ako

aj platnosť. Napadnutý rozsudok krajského súdu bol právnej zástupkyňi sťažovateľky doručený 18. apríla 2006.

Z vyjadrenia podpredsedu krajského súdu JUDr. T. K. č. Spr. 3442/2006 zo 17. júla 2006 doručeného ústavnému súdu 24. júla 2006 vyplýva, že tento ako orgán riadenia a správy súdu sa necíti byť oprávnený vyjadrovať sa k procesnoprávnemu postupu sudcov krajského súdu v konkrétnych súdnych konaniach ani ich usmerňovať, ako majú postupovať v tom - ktorom konaní, resp. zaujímať svoj právny názor k súdnej veci. Zároveň oznámil, že netrvá na ústnom pojednávaní o prijatej sťažnosti.

Zo stanoviska právnej zástupkyne sťažovateľky z 3. augusta 2006 k vyjadreniu krajského súdu zo 17. júla 2006 vyplýva, že síce súhlasí s vyjadrením podpredsedu krajského súdu, súčasne však poukazuje aj na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 6 Obdo 9/2006 z 20. apríla 2006, v ktorom bol vyslovený právny názor totožný s jej názorom, a to v obdobnej právnej veci, pričom fotokópiu rozsudku predložila ústavnému súdu. Ako účastníčka konania vyjadrila súhlas, aby ústavný súd upustil od ústneho pojednávania o prijatom návrhu.

Keďže v konaní mohli byť dotknuté aj práva, resp. oprávnené záujmy žalovanej, doručil ústavný súd žalovanej podanú sťažnosť, uznesenie ústavného súdu č. k. I. ÚS 190/06-10 zo 14. júna 2006, vyjadrenie podpredsedu krajského súdu, ako aj stanovisko právnej zástupkyne sťažovateľky s tým, že žalovaná má právo sa vo veci vyjadriť.

Ústavnému súdu bolo 27. októbra 2006 doručené vyjadrenie žalovanej, v ktorom uviedla:

«(...) Predmetná sťažnosť sa priamo dotýka oprávnených záujmov VŠZP a aj keď v konaní vo veci tejto sťažnosti nie je možné odstrániť legislatívne nedostatky zákona č. 273/1994 Z. z., považujeme za potrebné upozorniť na ich dôsledky.

Zákon č. 273/1994 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť v celom rozsahu 1. 1. 1995 deklaroval práva a povinnosti účastníkov povinného zdravotného poistenia a zároveň

deklaroval povinnosť zdravotných poisťovní zmluvne zabezpečiť pre svojich poistencov poskytovanie zdravotnej starostlivosti. Povinnosť účastníkov platiť zdravotné poistenia a s tým spojené sankcie pri neplnení týchto povinností, nevychádzalo z obchodných zvyklostí, ale vychádzalo z princípov sociálnych poistení, kde patrí aj zdravotné poistenie. Princípom sociálnych poisťovní je predovšetkým solidarita bohatých s chudobnými, zdravých s chorými a mladých so starými. Sankcie za neplnenie zákonom stanovených povinností (odvádzanie poistného) boli v tom čase pri zákonom stanovených povinnostiach obdobné pre zdravotné a sociálne poistenie (zákony č. 273/1994 a č. 274/1994 Z. z.) a aj pre neplnenie daňových povinností. Tieto sankcie poistencov sa nikto nesnažil „zrovnoprávniť“ so sankciami voči Sociálnej poisťovni za oneskorené vyplatenie dôchodkov, pretože poistné tak zdravotné ako aj sociálne sú súčasťou štátneho rozpočtu (ako sú nim aj dane) a neplnenie tejto povinnosti by mohlo mať priamo dôsledok na plnenie štátneho rozpočtu.

Zákon č. 273/1994 Z. z. v pôvodnom znení sankcie zo zmluvných vzťahov medzi zdravotnými poisťovňami a poskytovateľmi osobitne neupravoval, pretože všeobecne záväzné normy túto problematiku upravovali (Občiansky a Obchodný zákonník). Hrubým zásahom do rovnoprávneho postavenia poskytovateľov služieb (zdravotná starostlivosť je tiež služba) bola novela zákona č. 273/1994 Z. z. vykonaná zákonom č. 124/1998 Z. z., ktorá nadobudla účinnosť 1. 6. 1998. Tento zákon „zvýhodnil“ poskytovateľov zdravotníckych služieb oproti ostatným poskytovateľom tým, že im priznal poplatok z omeškania vo výške 0,1 % z dlžnej sumy za každý deň omeškania, čo predstavovalo ročný úrok až 36 %, čo v obchodných, ale aj v občianskoprávných vzťahoch bola nepredstaviteľná sankcia. Každá snaha zdravotných poisťovní zaviesť do zmluvných vzťahov s poskytovateľmi obvyklé zmluvné podmienky a primerané sankcie, bola až do roku 2003 neúspešná. Zákon č. 138/2003 Z. z., ktorý novelizovalo zákon č. 273/1994 Z. z. mal neprímerané sankcie zrušiť a obnoviť stav, z obdobia prvej účinnosti zákona, kedy sa zmluvné vzťahy posudzovali podľa všeobecne záväzných právnych predpisov. Zákonodarca sa však citovaným zákonom dopustil ďalšej anomálie, keď neobvykle vysoký poplatok nahradil neobvykle nízkym poplatkom vo výške 0,01 %. Predmetná novela nielen, že neušetrila peniaze zdravotného poistenia, ale spustila lavínu sporov, vďaka ktorým sa finančné prostriedky určené na zdravotnú starostlivosť stále častejšie „mínajú“ na poplatky

z omeškania a na trovy právnych zastúpení.

Zákon č. 273/1994 Z. z. v znení neskorších predpisov je ukázkou toho, ako je potrebné pri legislatívnych zmenách rešpektovať celý právny systém, ako nemožno jedno zlé ustanovenie nahradiť ešte horším, ako je potrebné rešpektovať všeobecne záväzné právne normy a nie za každú cenu v špecifických normách osobitne upravovať vzťahy, ktoré sú už upravené.

Pokiaľ sa Ústavný súd Slovenskej republiky v roku 2004 zaoberal § 38 ods. zákona č. 273/1994 Z. z. máme za to, že posudzoval znenie citovaného ustanovenia, tak pred účinnosťou novely vykonanou zákonom č. 138/2003 Z. z. ako aj po jej účinnosti. VŠZP má zato, že obe citované ustanovenia sú v rozpore s Ústavou Slovenskej republiky a uplatňovať si sankcie podľa ktoréhokoľvek z nich je v rozpore s ústavou.

VŠZP ako subjekt, ktorého práva a oprávnené záujmy môžu byť v konaní o sťažnosti RNDr. K. dotknuté súhlasí s tým, aby podľa § 30 ods. 2 zákona národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov Ústavný súd Slovenskej republiky upustil od ústneho pojednávania o prijatom návrhu.»

II.

Z rozsudku krajského súdu č. k. 10 Co 195/05-65 zo 7. decembra 2005 vyplýva, že v napadnutej časti bol ním potvrdený rozsudok Okresného súdu Bratislava V (ďalej len „okresný súd“) č. k. 12 C 113/05-42 z 12. júla 2005, pričom žalovanej nebola priznaná náhrada trov odvolacieho konania. Rozsudkom okresného súdu č. k. 12 C 113/05-42 z 12. júla 2005 bola žalovaná zaviazaná zaplatiť sťažovateľke 4 505,84 Sk istiny, v časti o zaplatenie 3 766,51 Sk okresný súd konanie zastavil, a vo zvyšnej časti, teda ohľadom sumy 138 462,46 Sk, bola žaloba sťažovateľky zamietnutá s tým, že účastníci konania nemajú právo na náhradu trov konania. Podľa právneho názoru krajského súdu v období od 1. júna 2003, keď nadobudlo účinnosť novelizované znenie § 38 ods. 4 zákona o zdravotnom poistení znižujúce denný poplatok z omeškania z 0,1 % na 0,01 %, do 15. júla 2004, keď bol v Zbierke zákonov uverejnený nález ústavného súdu, bolo treba aplikovať novelizované znenie citovaného ustanovenia, podľa ktorého bol denný poplatok

z omeškania 0,01 %. Oproti tomu po 15. júli 2004 bolo potrebné vychádzať z pôvodného znenia citovaného ustanovenia, teda z denného poplatku z omeškania vo výške 0,1 %. Je to tak vzhľadom na čl. 125 ods. 1 a 3 ústavy, ako aj vzhľadom na § 41a ods. 3 zákona o ústavnom súde.

Z nálezu ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 38/03 zo 17. mája 2004 vyplýva, že ústavný súd okrem iného vyslovil aj nesúlad ustanovenia § 38 ods. 4 zákona o zdravotnom poistení s čl. 20 ods. 1 druhou vetou v spojení s čl. 13 ods. 3 a 4 ústavy. Nález bol uverejnený v Zbierke zákonov pod č. 396/04 Z. z. dňa 15. júla 2004.

Z rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 6 Obdo 9/2006 z 20. apríla 2006 vyplýva, že najvyšší súd v dovolacom konaní zrušil rozsudok odvolacieho súdu vo veci žaloby o 643 878,16 Sk a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Žalobca uplatňoval v konaní zaplatenie poplatku z omeškania vo výške 0,1 % denne za dodané lieky a zdravotnícke pomôcky. Rozsudkom súdu prvého stupňa bolo žalobe vyhovené, ale odvolací súd rozsudok zmenil a vyslovil názor, že sa malo vychádzať z poplatku z omeškania vo výške 0,01 %, lebo do uverejnenia nálezu ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 38/03 bolo možné priznať iba takýto poplatok z omeškania. Podľa názoru dovolacieho súdu nemožno s právnym posúdením odvolacím súdom súhlasiť. Vzhľadom na citovaný nález ústavného súdu a na ustanovenie § 41 a ods. 3 zákona o ústavnom súde bude treba vychádzať z právneho stavu, ktorý vznikol dôsledkom nálezu ústavného súdu.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy ústavný súd rozhoduje o súlade zákonov s ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom.

Podľa čl. 125 ods. 3 ak ústavný súd svojím rozhodnutím vysloví, že medzi právnymi predpismi uvedenými v odseku 1 je nesúlad, strácajú príslušné predpisy, ich časti, prípadne niektoré ich ustanovenia účinnosť. Orgány, ktoré tieto právne predpisy vydali, sú povinné do šiestich mesiacov od vyhlásenia rozhodnutia ústavného súdu uviesť ich do súladu s ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami vyhlásenými spôsobom ustanoveným zákonom, a ak ide o predpisy uvedené v odseku 1 písm. b) a c), aj s inými zákonmi, a ak ide o predpisy uvedené v odseku 1 písm. d), aj s nariadeniami vlády a so všeobecne záväznými právnymi predpismi ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy. Ak tak neurobia, také predpisy, ich časti alebo ustanovenia strácajú platnosť po šiestich mesiacoch od vyhlásenia rozhodnutia.

Podľa čl. 125 ods. 6 rozhodnutie ústavného súdu vydané podľa odsekov 1, 2 a 5 sa vyhlasuje spôsobom ustanoveným na vyhlasovanie zákonov. Právoplatné rozhodnutie ústavného súdu je všeobecne záväzné.

Podľa čl. 130 ods. 1 písm. d) ústavy ústavný súd začne konanie, ak podá návrh súd.

Podľa § 18 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde ústavný súd začne konanie ak návrh podá (...) súd, v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou, (...).

Podľa § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak osoby uvedené v § 18 ods. 1 písm. a) až e) dospejú k názoru, že právny predpis nižšej právnej sily nie je v súlade s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo s medzinárodnou zmluvou, môžu podať ústavnému súdu návrh na začatie konania.

Podľa § 41 ods. 2 zákona o ústavnom súde nález, ktorým sa zistil nesúlad právnych predpisov s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo s medzinárodnou zmluvou, vyhlási sa spôsobom ustanoveným na vyhlasovanie zákonov. Nález je všeobecne záväzný odo dňa jeho vyhlásenia v Zbierke zákonov.

Podľa § 41a ods. 1 zákona o ústavnom súde právny predpis, jeho časti alebo niektoré jeho ustanovenia strácajú účinnosť dňom vyhlásenia nálezu ústavného súdu v Zbierke zákonov.

Podľa § 41a ods. 3 zákona o ústavnom súde stratou účinnosti, prípadne platnosti právnych predpisov na základe nálezu ústavného súdu sa neobnovuje platnosť právnych predpisov nimi zrušených; ak však išlo len o ich zmenu alebo o doplnenie, platí skorší právny predpis v znení platnom pred touto zmenou alebo doplnením.

Podľa § 41b ods. 1 zákona o ústavnom súde ak súd v trestnom konaní vydal na základe právneho predpisu, ktorý neskôr stratil účinnosť podľa čl. 125 ústavy, rozsudok, ktorý nadobudol právoplatnosť, ale nebol vykonaný, strata účinnosti takého právneho

predpisu, jeho časti alebo niektorého ustanovenia je dôvodom obnovy konania podľa ustanovení Trestného poriadku.

Podľa § 41b ods. 2 zákona o ústavnom súde ostatné právoplatné rozhodnutia vydané v občianskoprávnom alebo správnom konaní na základe právneho predpisu, ktorý celkom, sčasti alebo v niektorom ustanovení stratil účinnosť, zostávajú nedotknuté; povinnosti uložené takýmito rozhodnutiami nemožno nútene vymáhať.

Ústavný súd vo svojej judikatúre konštantne zdôrazňuje, že pri uplatňovaní svojej právomoci nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) nemôže zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov, a že jeho úloha sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách najmä v tom smere, či závery všeobecných súdov sú dostatočne odôvodnené, resp. či nie sú arbitrárne s priamym dopadom na niektoré zo základných ľudských práv (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05, I. ÚS 60/06).

Za výnimku zo zásady, podľa ktorej výklad zákonov prislúcha predovšetkým všeobecným súdom, treba považovať výklad ustanovení zákona o ústavnom súde. V danom prípade ide najmä o výklad tých ustanovení zákona o ústavnom súde, z ktorých možno vyvodiť právne účinky nálezov ústavného súdu vydaných v konaní o súlade právnych predpisov na konania pred súdmi a inými orgánmi verejnej moci v individuálnych veciach. Konkrétne ide najmä o ustanovenia § 41a a § 41b v spojení s § 41 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Podľa právneho názoru sťažovateľky je povinnosťou všeobecného súdu aplikovať právny stav vzniknutý nálezom ústavného súdu o nesúlade právnych predpisov, a to nielen v procesnoprávnom zmysle, ale aj z hľadiska hmotnoprávneho. To znamená, že hmotnoprávne účinky nesúladneho ustanovenia sa uverejnením nálezu ústavného súdu anulujú ex tunc. V týchto prípadoch sa teda vychádza z toho, že hmotnoprávne účinky nesúladneho ustanovenia sú nálezom ústavného súdu anulované od začiatku.

Oproti tomu podľa právneho názoru krajského súdu treba hmotnoprávne účinky nálezu ústavného súdu o nesúlade právnych predpisov vykladať tak, že platia ex nunc, teda od momentu uverejnenia nálezu ústavného súdu v Zbierke zákonov. Preto nároky vzniknuté do momentu uverejnenia nálezu o nesúlade právnych predpisov sa riadia právnym stavom existujúcim dovtedy. Nový právny stav založený nálezom ústavného súdu sa vzťahuje iba na nároky vzniknuté od uverejnenia nálezu.

Z pohľadu ústavného súdu treba na úvod konštatovať, že v danej veci ide o kolíziu medzi princípom zachovávania ústavnosti na jednej strane a princípom právnej istoty na strane druhej. Oba princípy sú súčasťou právneho štátu podľa čl. 1 ods. 1 ústavy. Princíp zachovávania ústavnosti sa realizuje v tomto prípade rozhodovaním ústavného súdu v konaní o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ústavy. Princíp právnej istoty sa prejavuje v dvoch smeroch. Jednak je založený na prezumpcii ústavnosti právnych predpisov (až do opačného rozhodnutia ústavného súdu) a jednak na právoplatných rozhodnutiach orgánov verejnej moci vychádzajúcich z prezumpcie ústavnosti. Podľa názoru ústavného súdu prednosť treba dať jednoznačne princípu ústavnosti, a to za súčasného spolupôsobenia určitých brzd daných princípom právnej istoty.

Ústava a zákon o ústavnom súde rozdeľujú problematiku hmotnoprávnych účinkov nálezu ústavného súdu o súlade právnych predpisov na dve skupiny. Ide predovšetkým o prípady, ktoré boli do momentu uverejnenia nálezu ústavného súdu v Zbierke zákonov už právoplatne ukončené (judikované). Ďalej sú to prípady, ktoré vo chvíli uverejnenia nálezu ústavného súdu v Zbierke zákonov právoplatne ukončené ešte neboli.

1. Z ustanovenia § 41b ods. 1 zákona o ústavnom súde možno jednoznačne vyvodiť, že v trestných veciach právoplatne skončených pred uverejnením nálezu o nesúlade právnych predpisov, po uverejnení nálezu môže odsúdený požiadať o obnovu konania, ak bol nesúladný právny predpis podkladom právoplatného odsudzujúceho rozsudku. Tým sa dosiahne, že jeho právoplatné odsúdenie za spáchanie trestného činu môže byť v rámci obnovy konania (ako následku nálezu o nesúlade) zrušené a môže dôjsť k priaznivejšiemu

posúdeniu jeho konania, prípadne aj k jeho úplnému oslobodeniu spod obžaloby. Rovnakú možnosť však zákon nedáva poškodenému v trestnom konaní, napríklad v situácii, keď došlo k právoplatnému oslobodeniu trestne stíhanej osoby v dôsledku aplikácie právneho predpisu, ktorý bol neskôr vyhlásený za nesúladný.

Možno konštatovať, že v trestnom konaní vo vzťahu voči právoplatne odsúdenej osobe hmotnoprávne následky nálezu o nesúlade uverejneného po právoplatnom odsúdení nastávajú jednoznačne ex tunc, nie teda iba od momentu uverejnenia nálezu. Vinu trestne stíhanej osoby možno po uverejnení nálezu znova posudzovať, a to už vo svetle nálezu o nesúlade.

Z ustanovenia § 41b ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že právoplatné rozhodnutia vydané v občianskoprávnom a správnom konaní pred uverejnením nálezu ústavného súdu o nesúlade právnych predpisov po uverejnení nálezu zostávajú síce nedotknuté, avšak povinnosti uložené takýmito rozhodnutiami nemožno nútene vymáhať. Uvedené ustanovenie však neposkytuje žiadnu ochranu tomu účastníkovi občianskoprávneho alebo správneho konania, ktorý bol v konaní neúspešný, teda uplatnený nárok mu vzhľadom na aplikáciu nesúladného právneho predpisu nebol priznaný, resp. nebol priznaný v celom rozsahu.

Aj tu možno konštatovať, že hmotnoprávne účinky nálezu o nesúlade pôsobia ex tunc. Aj keď nedochádza k obnove právoplatne skončeného konania, pokiaľ povinný subjekt do uverejnenia nálezu uloženú povinnosť nesplnil, stáva sa táto nevymáhateľnou proti vôli povinného subjektu.

2. Hoci ústava a zákon o ústavnom súde nemajú výslovné ustanovenia o hmotnoprávnych účinkoch nálezu o nesúlade vydaného pred právoplatným skončením konania, treba dôjsť k jednoznačnému záveru, že v týchto veciach nastávajú hmotnoprávne účinky pre všetkých účastníkov konania ex tunc. Ak sa totiž tieto účinky prejavujú ex tunc vo veciach judikovaných právoplatne pred uverejnením nálezu, potom a fortiori musí to tak byť vo veciach neskončených právoplatne v momente uverejnenia nálezu o nesúlade.

Opačný výklad je priamym popretím princípu zachovávanía ústavnosti a zároveň neprípustným absolutizovaním princípu právnej istoty.

Ústavný súd považuje za potrebné v tejto súvislosti spomenúť, že podľa čl. 130 ods. 1 písm. d) ústavy a § 18 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde môže podať návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov aj všeobecný súd, a to v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou. Ak totiž všeobecný súd dospeje k záveru, že právny predpis, ktorý by mal v konkrétnej prejednávanej veci aplikovať, nie je v súlade s právnym predpisom vyššej právnej sily, má možnosť vylúčiť aplikáciu takéhoto nesúladného právneho predpisu cestou ústavného súdu, ktorý môže nesúlad právneho predpisu vysloviť. Následkom nálezu ústavného súdu by teda logicky vzaté malo byť, že všeobecný súd daný právny predpis nebude pri rozhodovaní veci aplikovať. Pri právnom názore, aký zastáva krajský súd, nemalo by oprávnenie všeobecného súdu podať návrh na vyslovenie nesúladu žiaden konkrétny praktický význam. Hoci by ústavný súd nesúlad predpisu vyslovil, nič by sa tým nezmenilo na hmotnoprávnom posúdení konkrétnej veci, lebo posudzované nároky vznikli ešte v čase, keď bol tento predpis platný a účinný a vzťahovala sa naň prezumpcia ústavnosti.

Možno urobiť záver, že interpretácia hmotnoprávnych účinkov nálezu ústavného súdu o nesúlade právnych predpisov, ktorú zastáva krajský súd, je arbitrárna. Je totiž v zrejmom rozpore s ústavnou a zákonnou úpravou.

Takýto záver korešponduje aj so stanoviskom pléna ústavného súdu sp. zn. PLZ. ÚS 1/06 z 11. októbra 2006, ktorým ústavný súd prijal zjednocujúce stanovisko k odlišným právnym názorom senátov ústavného súdu vyslovených pri svojej rozhodovacej činnosti na aplikáciu nálezu ústavného súdu č. k. PL. ÚS 38/03-39 zo 17. mája 2004 v konaní pred všeobecným súdom, ktorého predmetom je určenie poplatku z omeškania.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti bolo potrebné vysloviť, že rozsudkom krajského súdu č. k. 10 Co 195/05-65 zo 7. decembra 2005 bolo porušené základné právo

sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, tak ako je to uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu.

Keďže ústavný súd vyslovil porušenie označeného článku ústavy rozsudkom krajského súdu č. k. 10 Co 195/05-65 zo 7. decembra 2005, podľa § 56 ods. 2 a ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde rozsudok zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie, tak ako je to uvedené v bode 2 výroku tohto nálezu.

Z dôvodu náhrady trov právneho zastúpenia úspešnej sťažovateľky ústavný súd priznal jej právnej zástupkyňi náhradu za prevzatie a prípravu zastupovania, spísanie sťažnosti a spísanie stanoviska k vyjadreniu krajského súdu v roku 2006. Sťažovateľke by za každý úkon patrila odmena v sume 2 730 Sk, ako aj režijný paušál po 164 Sk. Išlo by o odmeny a paušálne výdavky v sume 8 682 Sk. Po jej zvýšení o 19 % dane z pridanej hodnoty (1 649,58 Sk) by v konečnom dôsledku náhrada trov právneho zastupovania predstavovala celkovo 10 331,58 Sk. Keďže sťažovateľka si prostredníctvom svojej právnej zástupkyne uplatnila právo na náhradu trov konania iba vo výške 6 128,50 Sk, priznal ústavný súd iba sumu uplatnenú sťažovateľkou zaokrúhlenú na 6 129 Sk, tak ako je to uvedené v bode 3 výroku tohto nálezu.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. novembra 2006